

Regeringens proposition

1981/82:4

**om omval av kommunala och landstingskommunala nämnder
m. m.;**

beslutad den 18 juni 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att omval av kommunala och landstingskommunala nämnder och vissa andra organ skall ske när val av kommunfullmäktige eller landsting har upphävts. Omval av de kommunala och landstingskommunala organen föreslås också ske i de fall då valprövningsnämnden har förordnat om förnyad sammanräkning och den nya sammanräkningen leder till att mandatfördelningen mellan partierna ändras. De nya reglerna föreslås bli intagna i kommunallagen (1977:179) och i lagen (1957:281) om kommunalförbund. Ändringarna avses träda i kraft den 1 januari 1982.

Förslag till Lag om ändring i kommunallagen (1977:179)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 17 §§ och 5 kap. 1 § kommunallagen (1977:179) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum.

I Stockholms kommun väljes dock ledamöter och suppleanter årligen för tiden intill nästa val vid första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret.

Om ledamot som har utsetts vid proportionellt val avgår under tjänstgöringstiden, inträder suppleant, enligt den ordning mellan suppleanterna som har bestämts vid valet, i ledamotens ställe för återstoden av tjänstgöringstiden. Om annan ledamot avgår, förrättas fyllnadsval för återstoden av tjänstgöringstiden.

Föreslagen lydelse

3 kap. 5 §

Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljs för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum.

I Stockholms kommun väljs dock ledamöter och suppleanter årligen för tiden intill nästa val vid första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret.

Om val till fullmäktige har upphävts och omval har ägt rum eller om rättelse har vidtagits genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna därvid har ändrats, upphör uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen två månader efter det att omvalet eller sammanräkningen har avslutats. När omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats, skall fullmäktige förrätta nytt val av ledamöter och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden. Om ledamot som har utsetts vid proportionellt val avgår under tjänstgöringstiden, inträder suppleant, enligt den ordning mellan suppleanterna som har bestämts vid valet, i ledamotens ställe för återstoden av tjänstgöringstiden. Om annan ledamot avgår, förrättas fyllnadsval för återstoden av tjänstgöringstiden.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

I Stockholms kommun väljer fullmäktige borgarråd för tre år vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Beträffande valbarhet till borgarråd och verkan av att valbarheten upphör tillämpas bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot i fullmäktige på motsvarande sätt. Vid val av borgarråd skall, om det *begäres*, varje borgarråd väljas särskilt.

I Stockholms kommun väljer fullmäktige borgarråd för tre år vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Beträffande valbarhet till borgarråd och verkan av att valbarheten upphör tillämpas bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot i fullmäktige. Vid val av borgarråd skall, om det *begärs*, varje borgarråd väljas särskilt. *Om val till fullmäktige har upphävts och omval har ägt rum eller om rättelse har vidtagits genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna därvid har ändrats, upphör uppdrag som borgarråd två månader efter det att omvalet eller sammanräkningen har avslutats. När omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats skall fullmäktige förrätta nytt val av borgarråd för återstoden av tjänstgöringstiden.*

Om borgarråd avgår under tjänstgöringstiden, skall nytt borgarråd snarast väljas för återstoden av tjänstgöringstiden. För tiden till dess så har skett och vid tjänstledighet för borgarråd får styrelsen förordna vikarie.

Fullmäktige får besluta att till borgarråd skall i skälig omfattning *utgå* ersättning för resekostnader och andra utgifter som *föranledes* av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

Fullmäktige får besluta att till borgarråd skall i skälig omfattning *lämnas* ersättning för resekostnader och andra utgifter som *föranleds* av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

5 kap.

1 §

Nyvalda fullmäktige väljer under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera revisorer samt minst lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre

Nyvalda fullmäktige väljer under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera revisorer samt minst lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre

Nuvarande lydelse

följande årens verksamhet. Fullmäktige får därvid välja revisorer och suppleanter för granskning av viss eller vissa nämnders verksamhet. Antalet revisorer, liksom antalet suppleanter, för varje nämnd eller grupp av nämnder skall dock vara minst tre.

Förslagen lydelse

följande årens verksamhet. Fullmäktige får därvid välja revisorer och suppleanter för granskning av viss eller vissa nämnders verksamhet. Antalet revisorer, liksom antalet suppleanter, för varje nämnd eller grupp av nämnder skall dock vara minst tre. *Om val till fullmäktige har upphävts och omval har ägt rum eller om rättelse har vidtagits genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna därvid har ändrats, upphör uppdraget för revisorerna och revisorssuppleanterna två månader efter det att omvalet eller sammanräkningen har avslutats. När omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats, skall fullmäktige förrätta nytt val av revisorer och revisorssuppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden.*

Beträffande valbarhet till revisor eller revisorssuppleant, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse skall bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot i fullmäktige tillämpas. Den som har uppnått aderton års ålder senast på dagen för valet till revisor eller suppleant är dock valbar.

Om revisor som ej har utsetts vid proportionellt val avgår under tjänstgöringstiden får fullmäktige förrätta fyllnadsval för återstoden av denna tid.

Revisor och revisorssuppleant har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

Fullmäktige får besluta att till revisor och revisorssuppleant skall i skälig omfattning *utgå* ersättning för resekostnader och andra utgifter som *föranledes* av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

Fullmäktige får besluta att till revisor och revisorssuppleant skall i skälig omfattning *lämnas* ersättning för resekostnader och andra utgifter som *föranleds* av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund**

Härigenom föreskrivs att 8 § 1 mom. lagen (1957:281) om kommunalförbund¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 § 1 mom.²

Förbundsfullmäktige och suppleanter väljs för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige och landstingsledamöter ägt rum.

Val av förbundsfullmäktige och suppleanter förrättas vid första sammanträdet med de nyvalda kommunfullmäktige eller det nyvalda landstinget år då val i hela riket av kommunfullmäktige och landstingsledamöter ägt rum.

Om val till en medlems kommunfullmäktige eller landsting har upphävts och omval har ägt rum eller om rättelse har vidtagits genom förnyad sammanräkning och mandatfördelningen mellan partierna i medlems kommunfullmäktige eller landsting därvid har ändrats, upphör uppdraget för förbundsfullmäktige och suppleanter som har utsetts av sådan medlem två månader efter det att omvalet eller sammanräkningen har avslutats. När omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats, skall kommunfullmäktige eller landsting i sådan medlemskommun förrätta nytt val av förbundsfullmäktige och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Lagen omtryckt 1977:181.

² Senaste lydelse 1979:237.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLI.
vid regeringssammanträde
1981-06-18

Närvarande: Statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Boo

Proposition om omval av kommunala och landstingskommunala nämnder m. m.

1 Inledning

De nuvarande reglerna i kommunallagen (1977:179) innebär bl. a. att nya val av kommunala eller landstingskommunala styrelser, nämnder och en del andra organ inte kan förrättas även om valet av kommunfullmäktige eller landstinget har fått göras om. Frågan ställdes under debatt efter 1979 års kommunalval.

Inom kommundepartementet har upprättats promemorian (Ds Kn 1980:3) Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder. I promemorian föreslås att bestämmelser införs som innebär att omval av kommunala och landstingskommunala nämnder m. fl. organ skall ske när fullmäktige- eller landstingsvalet har upphävts. Promemorian, som också innehåller en redogörelse för nuvarande förhållanden, bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av riksskatteverket (RSV), länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens län, utredningen (Kn 1977:04) för översyn av lagen om församlingsstyrelse, kommunalbesvärskommittén (Kn 1977:05), kommunalrättsutredningen (Kn 1977:06) för Stockholm, kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Stockholms, Jönköpings, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens läns landstingskommuner samt Stockholms, Linköpings, Eksjö, Växjö, Emmaboda, Malmö, Halmstads, Lidköpings, Arvika, Hallsbergs, Vansbro och Hudiksvalls kommuner. En inom kommundepartementet upprättad sammanställning över remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder m. m.

Val i hela riket av landstingsledamöter och kommunfullmäktige förrättas enligt 1 kap. 3 § vallagen (1972:620, omtryckt 1979:456) samtidigt med ordinarie val till riksdagen. Valdag är tredje söndagen i september. Enligt 2 kap. 6 § kommunallagen väljs ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige och landsting för tre tjänstgöringsår, räknat fr. o. m. den 1 november det år då valet har skett. I Stockholms kommun löper dock mandatperioden fr. o. m. den 15 oktober det år då valet har skett.

Om det i verksamhet för förberedande och genomförande av val, för vilken myndighet svarar, har förekommit avvikelse från föreskriven ordning eller om det vid valet har förekommit sådant otillbörligt förfarande som avses i 17 kap. 8 § brottsbalken och det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången, skall valprövningsnämnden vid prövning av besvär över valet upphäva detta i den omfattning som behövs. Nämnden skall därefter förordna om omval i valkretsen (15 kap. 7 § vallagen). Om rättelse kan åstadkommas genom förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, skall nämnden i stället för att förordna om omval uppdraga åt beslutsmyndigheten att vidta sådan rättelse.

Har besvär anförts över fullmäktige- eller landstingsvalet gäller enligt 15 kap. 8 § vallagen att de valda ledamöterna eller suppleanterna ändå utövar sina uppdrag till dess besvären har prövats. Leder besvärspövningen till att nya ledamöter och suppleanter skall väljas, förfaller uppdragen för de förstvalda ledamöterna eller suppleanterna så snart det nya valet har avslutats.

Enligt 3 kap. 5 § kommunallagen väljs ledamöter och suppleanter i kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet för tre år, räknat fr. o. m. den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Valen förrättas av de nyvalda fullmäktige resp. det nyvalda landstinget (2 kap. 9 §). I Stockholms kommun väljs dock kommunstyrelsen för ett år i taget. Genom hänvisningar i olika specialförfattningar till kommunallagen gäller samma mandatperioder även för de specialreglerade nämnderna. I fråga om de kommunallagsreglerade nämnderna har fullmäktige resp. landstinget däremot frihet att bestämma mandatperiodens längd. Detsamma gäller i fråga om de specialreglerade nämnderna i Stockholms kommun. Fullmäktige i Stockholms kommun väljer även borgarråd för tre år. Val som har förrättats av fullmäktige eller landstinget kan överklagas genom kommunalbesvär enligt 7 kap. 1 § kommunallagen. Någon motsvarighet till bestämmelsen i 15 kap. 8 § vallagen finns inte när det gäller val av styrelse och nämnder.

Förutom styrelse och övriga nämnder väljer de nyvalda kommunfullmäktige resp. det nyvalda landstinget under valår även tre eller flera revisorer och minst lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre följande årens verksamhet (5 kap. 1 § kommunallagen). Kommunfullmäktige resp. lands-

tinget kan enligt 1 kap. 5 § kommunallagen tillsätta särskilda beredningar med uppgift att bereda ärenden som skall avgöras av fullmäktige eller landstinget. Närmare bestämmelser om sådana beredningars sammansättning, mandattid m. m. saknas. Även bestämmelser om val av kommunalråd och landstingsråd saknas. Fullmäktige och landstinget har i princip fri beslutanderätt i dessa frågor. Har sådana lokala organ som avses i lagen (1979:408, omtryckt 1979:1167) om vissa lokala organ i kommunerna inrättats skall fullmäktige välja ledamöter och suppleanter även till dessa organ.

Enligt 1 § lagen (1957:281) om kommunalförbund (omtryckt 1977:181, ändrad senast 1979:410) kan kommuner för att sköta en eller flera kommunala angelägenheter sluta sig samman till kommunalförbund. Sammanslutning för sådant ändamål kan också ske mellan landstingskommuner och mellan landstingskommun och kommun. F. n. finns ett 20-tal kommunalförbund. I flera av dessa ingår ett stort antal kommuner som medlemmar, medan i några fall kommunalförbund består av endast två medlemskommuner. Enligt 7 § lagen om kommunalförbund väljs förbundsfullmäktige och suppleanter av medlemmarnas fullmäktige. Förbundsfullmäktige och suppleanter väljs för tre år, räknat fr. o. m. den 1 januari året näst efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige och landstingsledamöter har ägt rum (8 § 1 mom.).

Kommunfullmäktige och landstinget väljer också nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarrätter samt ledamöter i olika regionala och lokala statliga nämnder och liknande organ. Varken i kommunallagen eller i de författningar som reglerar dessa organ finns bestämmelser som gör det möjligt för kommunfullmäktige eller landstinget att besluta att de valda ledamöternas eller suppleanternas mandatperiod skall upphöra i förtid.

Sammanfattningsvis innebär de angivna bestämmelserna bl. a. att de nyvalda fullmäktige resp. det nyvalda landstinget under en övergångsperiod är behöriga att fatta beslut utan hinder av att besvär har anförts över valutgången. Innan besvären hinner avgöras, har i regel fullmäktige och landstinget förättat val av ledamöter och suppleanter i kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet samt i övriga nämnder och i en del andra organ. Fullmäktiges och landstingets val av ledamöter och suppleanter till dessa organ är inte av provisorisk karaktär. De som har blivit valda förlorar således inte sina uppdrag om besvärspövnigen leder till att fullmäktige eller landstinget skall väljas om. I en omvalssituation kan det därför uppstå olika politiska majoriteter i fullmäktige eller landstinget å ena sidan och i styrelsen och nämnderna å den andra.

Mot denna bakgrund föreslås i departementspromemorian att det införs bestämmelser som innebär att uppdrag som ledamot och suppleant i styrelsen upphör två månader efter det att omval av fullmäktige eller landstinget har vunnit laga kraft. Det omvalda fullmäktige eller landstinget skall inom nämnda tid förrätta nytt val till styrelsen. Med styrelsen avses såväl

kommunstyrelsen som förvaltningsutskottet. Vad som föreskrivs beträffande styrelsen föreslås också bli tillämpligt på övriga kommunala och landstingskommunala nämnder och en del andra organ.

Nästan alla remissinstanser är positiva till att bestämmelser införs om omval av bl. a. de förvaltande och verkställande organen när omval av fullmäktige och landsting har skett. Endast kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07) är kritisk mot att särskilda regler tillskapas för omvalssituationer. Kommittén menar att bestämmelsen i 15 kap. 8 § vallagen inte bör ges längre räckvidd än som påkallas av bestämmelsens syfte, nämligen att trygga förekomsten av en fullt ut handlingsduglig fullmäktigeförsamling medan besvärspövning pågår. Enligt kommittén bör kommunallagen tolkningsvis förstås så att omvalda kommunfullmäktige inte bara har en befogenhet utan också en skyldighet att förrätta omval av styrelsen och övriga nämnder.

För egen del anser jag, liksom flertalet remissinstanser, att det måste anses otillfredsställande att en eventuell ändring av majoritetsförhållandena efter omval av kommunfullmäktige eller landstinget inte kan få genomslag i styrelsen och nämnderna. En sådan ordning stämmer mindre väl överens med motiven för 1969 års ändring i kommunallagen (prop. 1969:129, KU 44, rskr 405). Denna ändring bestod i att den s. k. eftersläpningen togs bort, vilket i princip innebar att mandatperioden för styrelsen och övriga nämnder kom att överensstämma med mandatperioden för fullmäktige och landstinget. Föredragande departementschefen uttalade i det sammanhanget bl. a. att det avgörande vid bedömningen av frågan om förläggningen av mandatperioden för kommunstyrelsen borde vara intresset av att ett skifte i den politiska sammansättningen av det representativa organet och styrelsen sker samtidigt (prop. 1969:129 s. 114.)

I detta sammanhang vill jag också påminna om de ändringar som företogs i samband med 1977 års kommunallagsreform såvitt avser genomförandet av ett snabbare valgenomslag (prop. 1975/76:187, KU 1976/77:25, rskr 148). Därvid ändrades mandatperioden för ledamöterna och suppleanterna i fullmäktige och landstinget från att gälla tiden fr. o. m. den 1 januari året efter det år när val i hela riket till fullmäktige och landstinget har skett till att gälla fr. o. m. den 1 november samma år sådant val har skett. Motiven för att införa ett snabbare valgenomslag var bl. a. att det ansågs otillfredsställande att en politisk majoritet, som grundar sig på ett val tre år tidigare, får sitta kvar och påverka verksamheten för året efter ett nytt val (prop. 1975/76:187 s. 280).

Av de motivuttalanden som jag nu har berört framgår således att det har ansetts vara av stor betydelse att den nyvalda majoriteten får ett inflytande över den kommunala verksamheten så snart som möjligt efter valet. Jag anser emellertid att dessa motivuttalanden inte utgör en tillräcklig grund för att fullmäktige eller landstinget efter omval skall anses vara behöriga att förrätta omval av styrelsen och övriga nämnder. Vid en omvalssituation

uppkommer dessutom vissa detaljfrågor som inte går att lösa genom att studera motivuttalandena. Jag tänker då närmast på frågor som rör tidpunkten för omvalet, i vilka situationer omval skall ske samt vilka organ som skall omfattas av omvalet. Jag återkommer till dessa frågor. I motsats till vad kommunaldemokratiska kommittén har anfört anser jag således att uttryckliga regler fordras för att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen och nämnderna skall upphöra att gälla innan den tid för vilka de är valda har gått till ända.

2.2 Förutsättningarna för omval

I departementspromemorian behandlas förutsättningarna för att omval av styrelsen och övriga nämnder skall kunna ske. En lösning är enligt promemorian att genom ändringar i kommunallagen öppna en möjlighet för kommunfullmäktige eller landstinget att besluta att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen och övriga nämnder skall förfalla. De efter omval utsedda fullmäktige eller det utsedda landstinget skall därefter förrätta nytt val av ledamöter och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden. Denna lösning medför att det också behövs en regel som ger en minoritet i den beslutande församlingen rätt att påkalla nytt val. Enligt vad som sågs i promemorian skulle en sådan regel bli mycket komplicerad om den skall fylla sitt syfte i alla situationer. I promemorian förordas därför i stället en lösning som innebär att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna automatiskt upphör när omval av fullmäktige eller landstinget har skett. Den föreslagna lösningen medför visserligen att omval av styrelsen och övriga nämnder måste förrättas även i de fall när omvalet av fullmäktige eller landstinget inte har lett till några förskjutningar av betydelse i fråga om styrkeförhållandena mellan partierna. Det framhålls emellertid i promemorian att omvalet i sådant fall blir mycket enkelt att förrätta.

Flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan tillstyrker promemorieförslaget i denna del. RSV och Stockholms kommun ifrågasätter emellertid om det inte bör införas en undantagsregel som medger att omval till styrelsen och övriga nämnder kan underlåtas när ingen ändring av mandatfördelningen mellan partierna har inträffat efter omvalet av fullmäktige eller landstinget. Några remissinstanser framhåller att omval av styrelsen och övriga nämnder bör ske även i de fall när valprovsnämnden i stället för omval förordnar om förnyad sammanräkning enligt 15 kap. 7 § vallagen.

För egen del vill jag anföra följande.

Om det införs en regel som gör det möjligt för kommunfullmäktige och landstinget att från fall till fall fatta beslut om omval skall ske eller ej behövs det också bestämmelser om minoritetsskydd. Sådana bestämmelser torde bli ganska komplicerade. I likhet med de flesta remissinstanserna delar jag den uppfattning som har kommit till uttryck i departementspromemorian.

nämligen att en automatiskt verkande regel bör införas. Jag förordar alltså en regel som innebär att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen och övriga nämnder automatiskt upphör efter omval av fullmäktige eller landstinget. Samma regel bör gälla för en del andra organ för vilka kommunfullmäktige eller landstinget utgör valkorporation. Jag återkommer till denna fråga.

Några remissinstanser har tagit upp frågan om en undantagsregel för att undvika onödiga omval av styrelsen och nämnderna. En sådan regel behöver inte bli särskilt komplicerad. Det är närmast en avväggningsfråga i vilka situationer omval kan underlåtas. Om man stannar för att en undantagsregel skall finnas, bör den enligt min mening vara så litet inskränkande som möjligt. Omval av dessa organ bör därför kunna underlåtas endast när omvalet av fullmäktige eller landstinget inte har medfört någon ändring av mandatfördelningen mellan partierna. Det bör härutöver krävas att respektive parti företräds av samma personer som före omvalet. Ett omval torde oftast medföra ändringar i dessa hänseenden. Med hänsyn härtill anser jag att en sådan undantagsregel skulle få mycket liten praktisk betydelse. I likhet med vad som föreslås i departementspromemorian anser jag därför att omval av styrelsen och övriga nämnder samt en del andra organ alltid skall ske när fullmäktige eller landstinget helt eller delvis har omvalts.

Några remissinstanser tar upp frågan om omval skall ske av styrelsen och övriga nämnder i de fall när valprovsnämnden har förordnat om förnyad sammanräkning i stället för omval av fullmäktige eller landstinget. Jag kan dela den uppfattning som remissinstanserna har gett uttryck åt, nämligen att en förnyad sammanräkning i vissa fall bör leda till omval av styrelsen och övriga nämnder. Enligt min mening skulle det vara egendomligt om inte också resultatet av en förnyad sammanräkning skulle få genomslag i den politiska sammansättningen av dessa organ. Med hänsyn till att förfarandet med förnyad sammanräkning oftast inte leder till annat än smärre justeringar av valresultatet bör emellertid på denna punkt en regel inte vara undantagslös. Bestämmelsen bör innebära att omval skall ske endast när den förnyade sammanräkningen har medfört att mandatfördelningen har ändrats mellan partierna i fullmäktige eller landstinget.

Sammanfattningsvis föreslår jag således att en bestämmelse införs som innebär att omval av styrelsen och övriga nämnder samt en del andra organ alltid skall ske när omval har ägt rum av fullmäktige eller landstinget. I de fall när förnyad sammanräkning har medfört att mandatfördelningen har ändrats mellan partierna föreslår jag också att omval av dessa organ kommer till stånd.

2.3 Tillämpningsområdet

Enligt gällande ordning väljer kommunfullmäktige och landsting, förutom styrelse och övriga nämnder, även revisorer och revisorssuppleanter samt i förekommande fall förbundsfullmäktige i kommunalförbund. Enligt 1 kap. 5 § kommunallagen kan vidare fullmäktige och landsting välja särskilda beredningar. Om en kommun har inrättat lokala organ enligt lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna (omtryckt 1979:1167) skall fullmäktige även välja ledamöter och suppleanter i dessa organ. Kommunfullmäktige och landstinget väljer vidare nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarrätter samt ledamöter i olika regionala och lokala statliga nämnder och liknande organ. I vissa organ, t. ex. länsstyrelsens styrelse, länsväg nämnd, polisstyrelse, taxeringsnämnd och försäkringsnämnd utser landstinget eller kommunfullmäktige samtliga ledamöter eller samtliga ledamöter utom ordföranden. I andra organ, t. ex. länskolnämnd, skogsvårdsstyrelse, lantbruksnämnd, styrelse för allmän försäkringskassa och pensionsdelegation utser landstinget eller kommunfullmäktige endast en del av ledamöterna.

I departementspromemorian har en begränsning gjorts när det gäller vilka organ som föreslås komma att omfattas av omvalsreglerna. Enligt förslaget skall omval ske av de rent kommunala och landstingskommunala nämnderna, revisorer och revisorssuppleanter i kommunen och landstingskommunen, förbundsfullmäktige i kommunalförbund samt lokala organ enligt lagen om vissa lokala organ i kommunerna. Omval föreslås däremot inte ske av sådana beredningar som enligt 1 kap. 5 § kommunallagen får tillsättas för att bereda ärenden som skall avgöras av fullmäktige resp. landstinget. Det framhålls i promemorian att ett sådant organ inte har någon beslutanderätt eller några författnings- och verkställighetsuppgifter. En beredning torde, enligt vad som sägs i promemorian, kunna entledigas när som helst, om någon bestämd mandattid inte har fastställts. Det synes därför enligt promemoricförslaget inte, nödvändigt att en ändring i den beslutande församlingens sammansättning alltid får genomslag för beredningarnas del.

I promemorian behandlas också frågan om omval av ledamöter och suppleanter i vissa statliga och andra icke kommunala organ. För att omval av sådana organ skall komma i fråga bör det, enligt vad som framhålls i promemorian, krävas att det är fullmäktige eller landstinget som utser flertalet av ledamöterna i organet. Det sägs vidare att det för omval också bör krävas att det med hänsyn till organets uppgifter framstår som särskilt angeläget att en ändring i valmyndighetens politiska sammansättning får genomslag i organets sammansättning. Mot denna bakgrund föreslås det i promemorian att endast länsstyrelsens styrelse skall omfattas av förslaget till omvalsregler.

Av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan har RSV, länsstyrelsen i

Stockholms län och Svenska kommunförbundet tillstyrkt den avgränsning som har gjorts i departementspromemorian. Flera remissinstanser är däremot kritiska till förslaget i denna del. Bl. a. Landstingsförbundet menar att den politiska betydelsen av åtminstone vissa av de val landstingen förrättat inte tillräckligt har beaktats i promemorian. Som exempel på sådana val anger förbundet valen av ledamöter och suppleanter till länskolnämnd och till styrelse för regional stiftelse för skyddat arbete. Förbundet förordar att frågan om att utvidga nyvalsmöjligheten till att omfatta också andra statliga och icke kommunala organ än länsstyrelsens styrelse upptas till förnyad prövning inom departementet. Det påpekas också av några landstingskommuner att uppdrag som landstingsråd måste upphöra om landstinget får ny sammansättning efter omvalet och att nytt val av landstingsråd därefter bör ske. Några remissinstanser menar också att alla val som "felvalda" fullmäktige eller landsting har förättat skall göras om.

När det gäller omval av förbundsfullmäktige i kommunalförbund anser RSV och länsstyrelsen i Stockholms län att det inte klart framgår av förslaget om hela förbundsfullmäktige skall omväljas när omval har skett endast i en av medlemskommunerna. Dessa remissinstanser anser att omval endast bör ske av sådan förbundsfullmäktig som har utsetts av "felvalda" fullmäktige eller landsting. Några andra remissinstanser menar att styrelsen och övriga nämnder samt revisorer och revisorssuppleanter i kommunalförbund bör väljas om när omval har skett av förbundsfullmäktige.

För egen del vill jag anföra följande.

Som framgår av vad jag tidigare har anfört (avsnitt 2.1) anser jag att det är otillfredsställande att en ändring av majoritetsförhållandena efter ett omval av den beslutande församlingen inte kan få genomslag i styrelsen och i övriga nämnder och organ. Detta ställningstagande innebär emellertid inte att jag anser att alla val som fullmäktige och landsting förrättat har sådan politisk betydelse att de skall göras om när fullmäktige- eller landstingsvalet har upphävts. När det gäller valen till de rent kommunala och landstingskommunala nämnderna anser jag att dessa alltid bör göras om efter omval av kommunfullmäktige eller landstinget. Jag anser således att styrelsen, övriga nämnder, revisorer och revisorssuppleanter samt lokala organ, i den mån sådana finns inrättade, skall väljas om när omval har skett av det beslutande organet. I detta sammanhang bör det anmärkas att uppdrag som avses i 3 kap. 12 § kommunallagen självfallet förfaller i och med att uppdraget som ledamot eller suppleant i själva nämnden upphör. Vad gäller sådana beredningar som avses i 1 kap. 5 § kommunallagen anser jag i likhet med vad som framhålls i departementspromemorian att det inte finns tillräckliga skäl för att dessa skall omfattas av reglerna om omval.

När det gäller omval av förbundsfullmäktige i kommunalförbund är det min uppfattning att endast sådan förbundsfullmäktig som utsetts av "felvalda" kommunfullmäktige eller landsting skall väljas om. Jag anser således att det inte är nödvändigt att hela förbundsfullmäktige väljs om när

omval har skett i endast en av medlemskommunerna. Med hänsyn till att nämndorganisationen inom ett kommunalförbund i princip är uppbyggd på samma sätt som i en kommun anser jag, i motsats till vad som föreslås i promemorian, att även förbundsstyrelsen, övriga nämnder samt revisorer och revisorssuppleanter i kommunalförbund bör väljas om när omval har skett av förbundsfullmäktige. Mitt ställningstagande på denna punkt grundas också på att de frågor som handhas av ett kommunalförbund ofta kan vara av stor politisk betydelse.

När det gäller omval av statliga och andra liknande organ, som kommunfullmäktige eller landstinget utser ledamöter till, är det min uppfattning att inte alla dessa organ bör omfattas av omvalsreglerna. Ett urval måste ske. Därvid bör det i första hand fästas avseende vid hur angeläget det kan anses vara att ändrade majoritetsförhållanden i kommunfullmäktige eller landstinget också får återverkningar på den politiska sammansättningen av organet. Denna bedömning bör ske med utgångspunkt från organets uppgifter och kompetens. Jag anser, i likhet med vad som framhålls i promemorian, att det för omval av sådana organ också bör krävas att det är fullmäktige eller landstinget som utser flertalet ledamöter och suppleanter i organet. Med beaktande av dessa omständigheter anser jag att det, i vart fall f. n., inte finns skäl att införa bestämmelser som gör det möjligt att välja om andra statliga organ än länsstyrelsens styrelse. Jag delar således den uppfattning som har kommit till uttryck i promemorian i denna del.

I kommunallagen saknas bestämmelser om val av kommunalråd och landstingsråd. Mot den bakgrunden anser jag att det inte finns anledning att i förevarande sammanhang föreslå regler som innebär att kommunalråden och landstingsråden skall väljas om efter ett omval av fullmäktige eller landstinget. Det får således ankomma på kommunerna och landstingskommunerna själva att från fall till fall avgöra om sådana val skall göras om. Jag återkommer till frågan om omval av borgarråd i Stockholms kommun.

Sammanfattningsvis ansluter jag mig således till promemorieförslaget i denna del, dock med det tillägget att styrelsen och övriga nämnder samt revisorer och revisorssuppleanter i kommunalförbund också skall omfattas av omvalsreglerna. I den del förslaget avser omval av länsstyrelsens styrelse fordras ändringar i länsstyrelseinstruktionen (1971:460, omtryckt 1979:234). Det ankommer på regeringen att besluta om dessa ändringar. Jag avser att senare föreslå regeringen att länsstyrelseinstruktionen ändras så att omval kan ske av länsstyrelsens styrelse.

2.4 Tidpunkten för omval

I promemorian föreslås att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen och övriga nämnder skall upphöra två månader efter det att omvalet av kommunfullmäktige eller landstinget har vunnit laga kraft. De omvalda fullmäktige eller det omvalda landstinget skall inom denna tid förrätta nytt

val av ledamöter och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden.

Promemorieförslaget möter i denna del kritik från RSV och länsstyrelsen i Stockholms län. Dessa remissinstanser anser att det inte förefaller riktigt att knyta tvåmånadersregeln till det förhållandet att omvalet skall ha vunnit laga kraft. Mot bakgrund av att val av kommunfullmäktige och landsting enligt vallagen skall lända till efferrättelse utan hinder av att valet har överklagats anser dessa remissinstanser att tvåmånadersperioden bör löpa från det att nya ledamöter av fullmäktige har blivit utsedda eller från det att omvalet har avslutats. Eksjö kommun anser att uppdragen bör upphöra en månad efter omvalet.

Även enligt min mening finns det anledning att frånga promemorieförslaget på denna punkt. En bestämmelse om lagakraftvunnet beslut skulle i praktiken medföra att valgenomslaget skulle kunna bli avsevärt fördröjt om även omvalet överklagas. Jag föreslår således att reglerna utformas så att uppdragen upphör två månader efter det att omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats. Det framgår av bestämmelserna i vallagen när val av fullmäktige och landsting är att anse som avslutat. Likaså framgår det av vallagen när sammanräkning är att anse som avslutad. Av kommunallagen framgår att styrelse alltid skall finnas i en kommunal nämndorganisation. Fullmäktige skall således välja styrelse före den tidpunkt då uppdragen för de förstvalda ledamöterna och suppleanterna i styrelsen upphör, dvs. valet skall ske inom två månader efter det att omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats.

2.5 De särskilda reglerna beträffande Stockholms kommun

I kommunallagen finns vissa bestämmelser som bara gäller för Stockholms kommun. Mandatperioden för kommunstyrelsen i Stockholms kommun är t. ex. endast ett år. Vidare bestämmer kommunfullmäktige själva mandatperioden för de specialreglerade nämnderna. I kommunallagen finns också bestämmelser om val av borgarråd i Stockholms kommun. Den särskilda organisationen av kommunalförvaltningen i Stockholm ses f. n. över av kommunalrättsutredningen (Kn 1977:06) för Stockholm. Med hänsyn till dessa förhållanden synes det enligt vad som framhålls i departementspromemorian f. n. inte vara nödvändigt eller ens lämpligt att låta reglerna om nytt val av kommunstyrelsen och övriga nämnder gälla för Stockholms kommun.

RSV, länsstyrelsen i Stockholms län samt Stockholms kommun tillstyrker promemorieförslaget i denna del. Kommunalrättsutredningen för Stockholm menar att en regel i kommunallagen beträffande omval av nämnder i och för sig bör gälla även för Stockholms kommun. Den ettåriga mandatperioden utgör inget skäl enligt utredningen för ett avsteg från det som avses bli tillämpligt i andra kommuner och landstingskommuner. Med hänsyn till

att utredningen överväger de särskilda mandattiderna för kommunstyrelsen och nämnderna i Stockholms kommun anser utredningen emellertid att en ändring kan anstå. Kommunaldemokratiska kommittén avstyrker att det överhuvudtaget införs regler om omval. Om sådana ändå införs anser kommittén att de skall gälla för alla kommuner och landstingskommuner.

För egen del anser jag att det inte finns några bärande skäl för att undanta Stockholms kommun från omvalsreglerna. Jag förordar alltså att alla kommuner och landstingskommuner omfattas av de föreslagna reglerna.

I kommunallagen finns särskilda bestämmelser om val av borgarråd i Stockholms kommun. Även om den särskilda organisationen av kommunalförvaltningen i Stockholm f. n. ses över av kommunalrättsutredningen för Stockholm anser jag inte att omvalsfrågan beträffande borgarråden bör vara oreglerad i avvaktan på att de ändringar som kan föranledas av utredningens förslag genomförs. Enligt min mening bör alltså omvalsreglerna även omfatta val av borgarråd.

Jag föreslår således att förslaget till omvalsregler görs tillämpligt på alla kommuner och landstingskommuner samt på val av borgarråd i Stockholms kommun.

2.6 Lagtekniska frågor

I departementspromemorian föreslås att de ifrågavarande reglerna om omval av styrelsen och övriga nämnder tas in i kommunallagen och i lagen om kommunalförbund.

Majoriteten av de remissinstanser som har berört de lagtekniska frågorna tillstyrker eller har inget att erinra mot den lagtekniska lösningen. Några remissinstanser är emellertid kritiska mot att omvalsfrågan föreslås bli reglerad genom ändringar i kommunallagen. Kommunalrättsutredningen för Stockholm anser att omvalsreglerna bör tas in i en särskild lag. Om reglerna ändå tas in i kommunallagen menar utredningen att dessa genomgående skall tas in som ett sista stycke i de aktuella paragraferna. Även kommunaldemokratiska kommittén anser att kommunallagen, som har karaktär av ramlag, inte bör belastas med en sådan detaljreglering som förslaget till omvalsregler innebär. Några remissinstanser har även framfört redaktionella synpunkter på författningsförslagen.

Jag har förståelse för den kritik som har framförts av några remissinstanser mot förslaget att omvalsfrågan skall regleras i kommunallagen. Samtidigt anser jag att det skulle vara olyckligt om ytterligare en särskild lag skulle tillskapas för att reglera förhållanden inom det kommunala området. I likhet med de flesta remissinstanser, som har berört denna fråga, förordar jag därför att omvalsfrågan regleras i kommunallagen och i lagen om kommunalförbund.

De nuvarande bestämmelserna om val av styrelsen finns i 3 kap. 5 § kommunallagen. En bestämmelse om omval av styrelsen bör därför föras till denna paragraf. En sådan bestämmelse bör vidare, som jag har framhållit tidigare, innebära att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen förfaller två månader efter det att ett omval av fullmäktige eller förnyad sammanräkning har avslutats. Vid en förnyad sammanräkning skall dock uppdragen förfalla endast om sammanräkningen har medfört att mandatfördelningen mellan partierna har ändrats. När omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats skall fullmäktige förrätta nytt val av styrelsen. Valet av styrelsen kommer således att förrättas av den fullmäktigeförsamling som har tillkommit genom omvalet eller den förnyade sammanräkningen. Av kommunallagen framgår att en styrelse alltid skall finnas i den kommunala nämndorganisationen. Det ankommer därför på fullmäktige att förrätta nytt val av styrelsen före den tidpunkt när uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i den förstvalda styrelsen förfaller, dvs. inom två månader efter det att omvalet eller den förnyade sammanräkningen har avslutats. Detta tämligen självklara förhållande behöver enligt min mening inte särskilt anges i paragrafen.

I 3 kap. 13 § kommunallagen, 12 § lagen om kommunalförbund samt i författningarna för de specialreglerade nämnderna finns hänvisningar till bl. a. 3 kap. 5 § tredje stycket kommunallagen. Bestämmelsen beträffande omval bör därför föras till paragrafens tredje stycke. Den blir därmed automatiskt tillämplig på övriga nämnder i samtliga kommuner, dvs. även i Stockholms kommun. Den blir också tillämplig på förbundsstyrelsen och övriga nämnder i kommunalförbund. Genom hänvisning i lagen om lokala organ i kommunerna blir bestämmelsen även tillämplig på sådana organ.

Bestämmelser om val av borgarråd i Stockholms kommun finns f. n. i 3 kap. 17 § kommunallagen samt beträffande val av revisorer och revisorssuppleanter i 5 kap. 1 § samma lag. För att omval av dessa skall bli möjligt föreslår jag att regler härom tas in i respektive paragraf. Bestämmelsen i kommunallagen beträffande omval av revisorer och revisorssuppleanter blir genom hänvisning i lagen om kommunalförbund automatiskt tillämplig på revisorer och revisorssuppleanter i kommunalförbund.

Val av förbundsfullmäktige i kommunalförbund regleras i 8 § 1 mom. lagen om kommunalförbund. Jag föreslår att även denna paragraf ändras så att omval av förbundsfullmäktige blir möjligt.

Författningsändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1982.

3. Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom kommundepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i kommunallagen (1977:179),
2. lag om ändring i lagen om kommunalförbund (1957:281).

4. Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen.

5. Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1. lag om ändring i kommunallagen (1977:179)	2
2. lag om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund	5
Utdrag av protokollet vid regeringssammanträde 1981-06-18	6
1. Inledning	6
2. Föredragandens överväganden	7
2.1 Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder m. m.	7
2.2 Förutsättningarna för omval	10
2.3 Tillämpningsområdet	12
2.4 Tidpunkten för omval	14
2.5 De särskilda reglerna beträffande Stockholms kommun ..	15
2.6 Lagtekniska frågor	16
3. Upprättade lagförslag	18
4. Hemställan	18
5. Beslut	18

Bilaga 1 Promemorian (Ds Kn 1980:3) Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder.

Bilaga 2 Sammanställning av remissinstanser och remissyttranden över promemorian (Ds Kn 1980:3) Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder.

KOMMUN-
DEPARTEMENTET

OMVAL AV KOMMUNALA OCH LANDSTINGS- KOMMUNALA NÄMNDER

Promemoria upprättad i
kommundepartementet i maj 1980

Ds Kn 1980:3

Inledning

I denna PM behandlas frågan huruvida omval av kommunala och landstingskommunala nämnder och styrelser m. fl. organ bör ske när val av kommunfullmäktige eller landsting har upphävts.

Länsstyrelsen i Örebro län fastställde genom beslut den 4 oktober 1979 utgången av kommunfullmäktigevalet i Hallsbergs kommun. Sedan besvär anförts över beslutet, upphävde valprövningsnämnden den 28 februari 1980 valet och förordnade att omval skall ske. Som skäl för beslutet anförde valprövningsnämnden att det fanns fog för antagande att otillbörligt verkande vid röstning hade inverkat på valutgången.

Gällande bestämmelser

Val i hela riket av landstingsledamöter och kommunfullmäktige förrättas enligt 1 kap. 3 § vallagen (1972:620, omtryckt 1979:456) samtidigt med ordinarie val till riksdagen. Valdag är tredje söndagen i september. Vid val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige som inte omfattar hela riket är valdag den söndag som länsstyrelsen bestämmer.

I 2 kap. 6 § kommunallagen (1977:179, ändrad senast 1980:85) anges att ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige och landsting väljs för tre tjänstgöringsår, räknat fr. o. m. den 1 november det år då valet har skett. I Stockholms kommun räknas dock tjänstgöringstiden fr. o. m. den 15 oktober det år då valet har skett. Enligt 8 § i tidigare gällande kommunallag (1953:753) valdes kommunfullmäktige och suppleanter för tre år, räknat fr. o. m. den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om det vid valet förekommit avvikelse från föreskriven ordning eller sådant otillbörligt förfarande som avses i 17 kap. 8 § brottsbalken och det med fog kan antas att vad som förekommit inverkat på valutgången, skall valprövningsnämnden vid prövning av besvär över valet upphäva detta i den omfattning som behövs och förordna om omval i valkretsen (15 kap. 7 § vallagen). Om rättelse kan åstadkommas genom en förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, skall nämnden dock i stället för att förordna om omval uppdra åt beslutsmyndigheten att vidta sådan rättelse.

Enligt 15 kap. 8 § vallagen gäller emellertid beslut varigenom någon har utsetts till ledamot av landsting eller kommunfullmäktige eller till suppleant utan hinder av att besvär anförts över beslutet. Om någon annan med anledning av besvären utses till ledamot eller suppleant, gäller det beslutet så snart det val eller den förrättning varigenom han blivit utsedd har avslutats. Bestämmelsen tillkom i samband med den följdlagstiftning som år 1974 beslutades med anledning av den nya regeringsformen och den nya riksdagsordningen. Det ansågs motiverat att i vallagen införa bestämmelser om att ledamöter och suppleanter i de kommunala församlingarna utövar

sina uppdrag provisoriskt tills besvär över valutgången prövats (prop. 1974:35 s. 83). En motsvarande regel för den som har valts till riksdagsledamot finns i 3 kap. 11 § regeringsformen.

Enligt 3 kap. 5 § kommunallagen väljs ledamöter och suppleanter i kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet för tre år, räknat fr. o. m. den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Valen förrättas av de nyvalda fullmäktige resp. det nyvalda landstinget (2 kap. 9 §). I Stockholms kommun väljs dock kommunstyrelsen för ett år i taget. Genom hänvisningar i olika specialförfattningar till kommunallagen gäller samma mandatperioder även för de specialreglerade nämnderna (byggnadsnämnd, skolstyrelse, social centralnämnd m. fl.). I fråga om de kommunallagsreglerade nämnderna har fullmäktige resp. landstinget frihet att bestämma mandatperiodens längd. Detsamma gäller i fråga om de specialreglerade nämnderna i Stockholms kommun. Val av styrelse och nämnder kan överklagas genom kommunalbesvär enligt 7 kap. 1 § kommunallagen. Någon motsvarighet till bestämmelsen i 15 kap. 8 § vallagen finns inte när det gäller val av styrelse och nämnder.

Före år 1971 började mandattiden för kommunstyrelsen, förvaltningsutskottet och de specialreglerade nämnderna ett år senare än för ledamöterna i fullmäktige. Värdet av denna eftersläpning var länge omstritt (se prop. 1969:129 s. 114). Det ansågs strida mot allmänna demokratiska principer att en ändring av fullmäktiges sammansättning inte genast fick konsekvens för styrelsens sammansättning. Till förmån för eftersläpningen åberopades å andra sidan att den var ägnad att leda till större kontinuitet i förvaltningen. Det ansågs vidare vara värdefullt att styrelsevalet hölls sedan fullmäktige vunnit en viss erfarenhet och att frågan om val av styrelse kunde hållas utanför förberedelserna för fullmäktigvalet. I samband med att eftersläpningen togs bort uttalade föredragande departmentschefen bl. a. att det avgörande vid bedömningen av frågan om förläggningen av mandatperioden för kommunstyrelsen borde vara intresset av att ett skifte i den politiska sammansättningen av det representativa organet och styrelsen sker samtidigt, ett intresse som f. ö. ökat genom förkortningen av mandattiderna från fyra till tre år (prop. 1969:129 s. 114).

Förutom styrelse och övriga nämnder väljer de nyvalda kommunfullmäktige resp. det nyvalda landstinget under valår även tre eller flera revisorer och minst lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre följande ärens verksamhet (5 kap. 1 § kommunallagen). Kommunfullmäktige resp. landstinget kan enligt 1 kap. 5 § kommunallagen tillsätta särskilda beredningar med uppgift att bereda ärenden som skall avgöras av fullmäktige eller landstinget. Närmare bestämmelser om sådana beredningars sammansättning, mandattid m. m. saknas. Fullmäktige och landstinget har i princip fri beslutanderätt i dessa frågor.

Kommunfullmäktige och landstinget kan också utse ledamöter och suppleanter i styrelsen för kommunala aktiebolag, ekonomiska föreningar

och stiftelser. Enligt 8 kap. 1 § aktiebolagslagen (1975:1385) väljs styrelsen för ett aktiebolag av bolagsstämman, om det inte föreskrivs i bolagsordningen att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Ledamöternas uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. I huvudsak motsvarande bestämmelser finns i 21 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

Kommunfullmäktiges resp. landstingets val av styrelse, övriga nämnder, revisorer, revisorssuppleanter och beredningar skall enligt 2 kap. 23 § kommunallagen vara proportionellt, om det begärs av en på visst sätt bestämd minoritet. Detsamma gäller i fråga om val av ledamöter och suppleanter i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse.

Enligt 1 § lagen (1957:281) om kommunalförbund (omtryckt 1977:181, ändrad senast 1979:410) kan kommuner för att sköta en eller flera kommunala angelägenheter sluta sig samman till kommunalförbund. Sammanslutning för sådant ändamål kan också ske mellan landstingskommuner och mellan landstingskommun och kommun. F. n. finns ett 20-tal kommunalförbund. I flera av dessa ingår ett stort antal kommuner som medlemmar, medan i några fall kommunalförbundet består av endast två medlemskommuner. Enligt 7 § lagen om kommunalförbund väljs förbundsfullmäktige och suppleanter av medlemmarnas fullmäktige. Valet kan ske proportionellt, när en medlem skall utse mer än en fullmäktige eller mer än en suppleant. Förbundsfullmäktige och suppleanter väljs för tre år, räknat fr. o. m. den 1 januari året näst efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige och landstingsledamöter ägt rum (8 § 1 mom.).

Kommunfullmäktige och landstinget väljer vidare nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarätter samt ledamöter i olika regionala och lokala statliga nämnder och liknande organ. I vissa organ, t. ex. länsstyrelsens styrelse, länsvägnämnd, polisstyrelse, taxeringsnämnd och försäkringsnämnd utser landstinget eller kommunfullmäktige samtliga ledamöter eller samtliga ledamöter utom ordföranden. I andra organ, t. ex. läns skolnämnd, skogsvårdsstyrelse, lantbruksnämnd, styrelse för allmän försäkringskassa och pensionsdelegation utser landstinget eller kommunfullmäktige endast en del av ledamöterna. Beträffande vissa av nämnda organ finns bestämmelser om att ledamöterna kan utses proportionellt, medan sådana bestämmelser saknas för en del av organen. I en promemoria som f. n. upprättas inom kommundepartementet kommer att föreslås sådana ändringar i olika specialförfattningar att det skall bli möjligt att tillämpa den proportionella valmetoden beträffande samtliga nu ifrågakvarande organ.

Varken i kommunallagen eller i de författningar som reglerar de förut nämnda statliga och liknande organen finns bestämmelser som gör det möjligt för kommunfullmäktige eller landstinget att besluta att de valda ledamöternas eller suppleanternas mandatperiod skall upphöra i förtid. När mandatperioden är bestämd i lag eller annan författning, vilket är fallet med kommunstyrelsen, förvaltningsutskottet, de specialreglerade nämnderna,

revisorerna, revisorssuppleanterna, förbundsfullmäktige och de statliga och liknande organen, är alltså en sådan avkortning inte tillåten.

Under vissa förutsättningar torde däremot en annan regel gälla i fråga om de kommunallagsreglerade nämnderna och beredningarna. Regeringsrätten har nämligen i dom den 2 december 1976 (R 76 2:82) funnit att kommunfullmäktige inte hade överskridit sin befogenhet genom att besluta om avkortning av löpande mandatperioder. Sedan ledamöter och suppleanter i två kommunallagsreglerade nämnder utsetts för en mandatperiod av tre år, hade fullmäktige i samband med en organisationsförändring, varigenom en gemensam nämnd skulle inrättas, beslutat att mandatperioden för ledamöterna och suppleanterna i de två nämnderna skulle upphöra efter endast ett år. Syftet med åtgärden var ostridigt att en rationellare nämndorganisation skulle åstadkommas. Det kan antas att denna omständighet var av avgörande betydelse för målets utgång. En väsentlig kommunalrättslig princip är nämligen att fullmäktige inte utan ledamotens frivilliga avsägelse får återkalla ett förtroendecupdrag under löpande mandatperiod. Denna princip grundas, som professor Fritz Kaijser framhåller i en kommentar till rättsfallet (Kommunal tidskrift 1977 nr 4 s. 21), på att det är ett allmänt intresse att de förtroendevalda tryggas i utövningen av sina uppdrag.

Uppdrag som ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag eller en ekonomisk förening upphör i förtid, om den som har utsett ledamoten eller suppleanten begär det (8 kap. 2 § aktiebolagslagen och 21 § lagen om ekonomiska föreningar).

Det snabbare valgenomslaget

Sedan det snabbare valgenomslaget genomförts beträffande kommunfullmäktige och landsting i och med den nya kommunallagen, har en ordning tillskapats som innebär att den tillträdande majoriteten först får majoritet i de beslutande organen, fullmäktige och landsting. Det snabbare valgenomslaget motiverades bl. a. med att det fick anses otillfredsställande att en politisk majoritet, som grundar sig på ett val tre år tidigare, får sitta kvar och påverka verksamheten för året efter ett nytt val (prop. 1975/76:187 s. 280). Det ansågs vidare att ett snabbare valgenomslag skulle kunna vitalisera den politiska debatten i kommunerna och landstingskommunerna. Med hänsyn till partiernas nominering av ledamöter i de olika nämnderna, som normalt pågår från mitten av november till början av december, ansågs det inte realistiskt att låta det snabbare valgenomslaget omfatta även nämnderna. Föredragande departementschefen anförde i samband med tillkomsten av den nya kommunallagen bl. a. att en nackdel med den nya ordningen är att den frånträdande majoriteten får behålla möjligheten att avgöra frågor som ligger inom nämndernas beslutanderätt. Under en kortare tidsperiod ansågs dock en sådan ordning kunna godtas (prop. 1975/76:187 s. 281).

Konstitutionsutskottet anförde att utskottet också övervägt frågan om ett

snabbare valgenomslag till styrelsen och övriga nämnder (KU 1976/77:25 s. 26). Enligt utskottet är det en fördel om samtliga kommunala och landstingskommunala organ kan tillträda och börja arbeta så snart som möjligt efter valet. Starka praktiska invändningar hade emellertid framförts mot ett lika snabbt valgenomslag för styrelsen och de övriga nämnderna som för fullmäktige. Detta skulle bl. a. innebära att det från demokratisk synpunkt viktiga nomineringsarbetet måste bedrivas så snabbt att de politiska partiorganisationernas inflytande skulle kraftigt inskränkas. Utskottet ansåg därför att förslaget i propositionen om att styrelsen och de övriga nämnderna skall tillträda först den 1 januari året efter valet måste godtas. Enligt utskottet kunde olägenheterna med en under några månader kvardröjande beslutskompetens hos dessa organ anses vara begränsade. Det kunde, ansåg utskottet, förutsättas att de avgående nämnderna i händelse av majoritetsväxling skulle ta skälig hänsyn till valutslaget och inte otillbörligt föregripa och binda de nytillträdande nämndernas verksamhet. Detta är, framhöll utskottet, självfallet av särskild betydelse i fråga om styrelsen och de specialreglerade nämnderna.

I samband med tillkomsten av kommunallagen väckte flera remissinstanser frågan om vad som händer om valet av ledamöter i fullmäktige och landsting av någon anledning överklagas och kanske upphävs. Länsstyrelsen i Stockholms län påpekade bl. a. att det vid ett snabbare valgenomslag uppenbarligen blir omöjligt att hinna med ett omval före mandatperiodens början. Vid besvär med omval i någon valkrets eller annan rättelse som följde måste man enligt länsstyrelsen räkna med att de utsedda fullmäktige – sedan de beslutat om skattesats och budget för nästa år – i något fall kan komma att få en sådan ändrad sammansättning att omkastade majoritetsförhållanden blir följden. Föredragande departementschefen ansåg dock att bestämmelsen i 15 kap. 8 § vallagen inte borde ändras. Det förhållandet att ett omval kunde leda till en omkastning i majoritetsförhållandena kunde naturligtvis medföra viss olägenhet. Enligt departementschefen var den dock inte av en sådan art, att förslaget om snabbare valgenomslag inte borde genomföras (prop. 1975/76:187 s. 282).

Överväganden och förslag

I denna promemoria behandlas frågan om valen till kommunala och landstingskommunala styrelser och nämnder m. fl. organ bör göras om, när omval av kommunfullmäktige och landsting har skett. På grund av bestämmelsen i 15 kap. 8 § vallagen gäller beslut varigenom någon har utsetts till ledamot av landsting eller kommunfullmäktige eller till suppleant utan hinder av att besvär har anförts över beslutet. Detta innebär att beslut som har fattats av kommunfullmäktige och landsting, t. ex. om utseende av ledamöter i styrelser och nämnder m. fl. organ, blir gällande även om valet av fullmäktige eller landstinget upphävs. Ett omval av fullmäktige eller

landsting behöver naturligtvis inte innebära att den politiska majoriteten i den beslutande församlingen ändras. Att en ändring av majoritetsförhållandena i den beslutande församlingen inte kan få genomslag i *kommunstyrelsens och förvaltningsutskottets* sammansättning framstår som otillfredsställande. En sådan ordning stämmer inte väl överens med motiven för borttagande av den s. k. eftersläpningen. I det sammanhanget betonade föredragande departementschefen, som nämnts i det föregående, bl. a. intresset av att ett skifte i den politiska sammansättningen av det representativa organet och styrelsen sker samtidigt. Det kan också finnas ett starkt intresse av att sådana ändringar i valutslaget som inte påverkar majoritetsförhållandena i den beslutande församlingen men som innebär förskjutningar i styrkeförhållandena mellan flera majoritets- eller minoritetspartier får slå igenom i styrelsen.

Vad som nu har sagts gäller i första hand kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet. De anförda synpunkterna är emellertid tillämpliga också på *övriga kommunala och landstingskommunala nämnder*. Också när det gäller de kommunallagsreglerade nämnderna är treåriga mandattider vanliga, även om kommunfullmäktige resp. landstinget själva bestämmer mandattiden för dessa nämnder. Regeringsrättens dom i det förut nämnda rättsfallet kan knappast tolkas så att fullmäktige eller landstinget skulle ha befogenhet att avkorta mandatperioden för en kommunallagsreglerad nämnd och förrätta ett nytt val av den anledningen att den beslutande församlingens sammansättning ändrats genom ett omval.

En lösning är att genom ändringar i kommunallagen öppna en möjlighet för de nyvalda kommunfullmäktige och det nyvalda landstinget att, efter ett omval, besluta att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen och övriga nämnder skall förfalla och förrätta nytt val av ledamöter och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden. En alternativ lösning är att införa en automatiskt verkande regel av innebörd att uppdragen för ledamöterna i styrelsen och övriga nämnder upphör när omval av fullmäktige eller landstinget har skett.

Det kan givetvis tänkas att ett omval leder till förskjutningar mellan de politiska partierna utan att majoritetsförhållandena ändras. Också i ett sådant fall skulle ett parti, som erhållit ökat antal mandat i fullmäktige eller landstinget, kunna göra anspråk på en större andel av platserna i styrelsen och övriga nämnder än vad partiet fått i det tidigare valet. Det kan antas att majoriteten normalt inte skulle motsätta sig att nämnderna väljs om, när förskjutningar av betydelse i styrkeförhållandena mellan några partier har skett. För att man skall kunna få en garanti för att de mindre partiernas intressen tillgodoses även om det inte är obligatoriskt att förrätta nytt val av styrelsen och övriga nämnder synes det emellertid nödvändigt att införa en regel som ger en minoritet i den beslutande församlingen rätt att påkalla nytt val.

För att en minoritetsskyddsregel skall fylla sitt syfte fullt ut måste den

utformas så att den tillgodoser även partier som inte kan göra anspråk på mer än någon enstaka plats i de största nämnderna. Det skulle också kunna hävdas att man borde kräva att de ledamöter som begär att nya val till nämnderna skall hållas representerar partier som har fått ökad representation i den beslutande församlingen. Om också den sist anförda synpunkten skall beaktas, kan minoritetsskyddsregeln bara till en del utformas efter förebild av bestämmelsen i 2 kap. 23 § kommunallagen om rätt att påkalla proportionellt val. Regeln skulle därför bli så komplicerad att det inte framstår som lämpligt att belasta kommunallagen med en sådan regel för de sällsynta fall där omval till kommunfullmäktige eller landsting sker.

Med hänsyn till att omval sker så sällan synes mycket tala för att välja en lösning som innebär att nytt val till styrelsen och övriga nämnder alltid skall förrättas i sådana fall. Ifall omvalet inte har lett till några förskjutningar av betydelse i styrkeförhållandena mellan partierna, är det visserligen onödigt att förrätta nytt val till styrelsen och övriga nämnder. I ett sådant fall blir det emellertid mycket enkelt att förrätta de nya valen. Något omröstningsförfarande kommer normalt inte att behövas. Det bör observeras att även en lösning som ger en minoritet rätt att påkalla nytt val till styrelsen och övriga nämnder teoretiskt sett kan leda till att nya val måste hållas, trots att någon ändring av betydelse inte har skett i den beslutande församlingens sammansättning. Även för det fall att kommunfullmäktiges eller landstingets sammansättning har ändrats genom omvalet kan en minoritetsskyddsregel leda till att nya val måste hållas även till nämnder i vilka minoriteten inte har några befogade krav på ökad representation. En minoritetsskyddsregel synes därför inte innebära några egentliga fördelar framför en ordning som innebär att nytt val till styrelsen och övriga nämnder alltid skall förrättas efter omval av kommunfullmäktige resp. landstinget.

Med stöd av det anförda föreslås att det i 3 kap. 5 § första stycket kommunallagen införs en bestämmelse som innebär att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen upphör viss tid, lämpligen två månader, efter det att det beslut varigenom länsstyrelsen har fastställt utgången av omvalet har vunnit laga kraft samt att de nyvalda fullmäktige resp. det nyvalda landstinget skall förrätta nytt val av ledamöter och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden. Motsvarande kommer då att gälla även för de specialreglerade nämnderna genom att det för deras del i olika specialförfattningar finns en hänvisning till nämnda paragraf i kommunallagen beträffande mandattider m. m. Genom en hänvisning i 3 kap. 13 § kommunallagen bör den nu föreslagna bestämmelsen göras tillämplig även på de kommunallagsreglerade nämnderna. De förslagna lagändringarna kommer också att innebära att de nyvalda fullmäktige skall förrätta nytt val av sådana lokala organ som avses i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna (omtryckt 1979:1167). Det bör anmärkas att uppdrag som avses i 3 kap. 12 § kommunallagen självfallet förfaller i och med att uppdraget som ledamot eller suppleant i själva nämnden upphör.

Mandatperioden för kommunstyrelsen i *Stockholms kommun* är enligt 3 kap. 5 § andra stycket endast ett år. Kommunfullmäktige bestämmer själva mandatperioden för de specialreglerade nämnderna i Stockholms kommun. Eftersom 3 kap. 5 § första stycket alltså inte gäller för dessa nämnder, skulle ett stort antal specialförfattningar behöva ändras för att nytt val av specialreglerade nämnder skall kunna ske. Den särskilda organisationen av kommunalförvaltningen i Stockholm ses f. n. över av kommunalrättsutredningen (Kn 1977:06) för Stockholm. Med hänsyn till dessa förhållanden synes det f. n. inte vara nödvändigt eller ens lämpligt att låta reglerna om nytt val av kommunstyrelsen och övriga nämnder gälla för Stockholms kommun.

Enligt 5 kap. 1 § kommunallagen väljer nyvalda fullmäktige under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera *revisorer* och lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre följande årens verksamhet. Genom ett tillägg i paragrafen bör föreskrivas att kommunfullmäktige resp. landstinget efter ett omval även skall företa nytt val av revisorer och revisorssuppleanter för återstående tjänstgöringstid. Det synes inte finnas anledning att inte låta den nya föreskriften gälla också för Stockholms kommun.

I kommunallagen finns det inte några närmare bestämmelser om sådana *beredningar* som enligt 1 kap. 5 § får tillsättas för att bereda ärenden som skall avgöras av kommunfullmäktige resp. landstinget. Den beslutande församlingen bestämmer själv om beredningarnas sammansättning, mandatperioder m. m. En beredning torde kunna entledigas när som helst, om någon bestämd mandattid inte har fastställts (Kaijser, *Kommunallagarna II*, 1975, s. 272). Med hänsyn till att det är fråga om organ som inte har någon beslutanderätt och inte några författnings- och verkställighetsuppgifter synes det inte nödvändigt att införa föreskrifter som garanterar att ändringar i den beslutande församlingens sammansättning alltid får genomslag för beredningarnas del.

Om val till kommunfullmäktige eller landstinget i en kommun eller landstingskommun som ingår i ett *kommunalförbund* upphävs och omval skall äga rum, bör uppdragen för förbundsfullmäktige och suppleanter förfalla samt nytt val för återstoden av tjänstgöringstiden förrättas. Däremot synes inte tillräckliga skäl föreligga att införa bestämmelser om att förbundsfullmäktige skall förrätta nytt val av förbundsstyrelsen och övriga nämnder eller av revisorer och revisorssuppleanter. Det anförda föranleder ändringar i 8 § 1 mom., 12 och 16 §§ kommunalförbundslagen.

Uppdrag som ledamot i *styrelsen för ett aktiebolag eller en ekonomisk förening* upphör i förtid bl. a. om den som har utsett ledamoten begär det (8 kap. 2 § aktiebolagslagen och 21 § lagen om ekonomiska föreningar). Några särskilda regler i nu förevarande hänscende behövs därför inte när det gäller styrelseledamöter i aktiebolag och ekonomiska föreningar som utses av kommunfullmäktige eller landsting. Detsamma får anses gälla i fråga om stiftelser. Lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser innehåller inte några

bestämmelser om styrelseledamöternas mandattid. Det torde inte finnas något som hindrar att man i stadgarna för en kommunal eller landstingskommunal stiftelse tar in bestämmelser som motsvarar t. ex. den nyss nämnda regeln i 8 kap. 2 § aktiebolagslagen.

När det gäller val av *nämndemän* i tingsrätt och länsrätt infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1976 möjlighet att förrätta valet proportionellt (prop. 1975/76:64, JuU 18, rskr 124).

Föredraganden konstaterade i propositionen att det såväl från allmänt demokratiska utgångspunkter som med hänsyn till förtroendet för domstolarna var angeläget att garantier skapades mot att nämnden fick en i politiskt hänseende ensidig sammansättning. Han ansåg inte att det behövde befaras att förslaget om att valet skulle kunna ske proportionellt skulle leda till någon ökad politisering av nämndemansvalet (prop. 1975/76:64 s. 41). Inte heller justitiekottet ansåg att förslaget var ägnat att leda till en ökad politisering (JuU 1975/76:18 s. 27). Enligt utskottets mening borde ändringen snarare utgöra ett motiv för strävanden mot samförståndslösningar vid utseendet av nämndemän. Någon föreskrift om att nämndemän skall väljas om efter det att val till kommunfullmäktige eller landsting gjorts om synes inte böra införas. En sådan föreskrift skulle innebära att det politiska inslaget vid val av nämndemän blev alltför markerat.

Innan erfarenheter från det rent kommunala området föreligger, finns det skäl att vara återhållsam med att införa regler om nytt val av ledamöter i statliga eller andra icke kommunala organ. I fråga om *statliga organ* m. m. till vilka kommunfullmäktige eller landstinget utser ledamöter synes det därför bara under vissa förutsättningar finnas anledning att överväga om de valda ledamöternas mandatperiod bör avkortas och nytt val förrättas. Till en början bör det krävas att kommunfullmäktige eller landstinget utser flertalet ledamöter. För att ett nytt val skall kunna komma i fråga synes det emellertid också böra krävas att det med hänsyn till organets uppgifter framstår som särskilt angeläget att en ändring i valmyndighetens politiska sammansättning påverkar organets sammansättning. Detta innebär att det knappast finns anledning att nu överväga frågan beträffande andra organ än länsstyrelsens styrelse.

Enligt lagen (1976:891) om val av ledamöter i *länsstyrelsens styrelse* består styrelsen, utöver ordföranden, av 14 ledamöter. Dessa utses av landstinget eller, om det i länet finns en kommun som inte ingår i landstingskommunen, av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning mellan dem som regeringen bestämmer efter befolkningstalen. Vid lagens tillkomst framhöll föredraganden bl. a. att länsstyrelsen har många uppgifter som är av stor betydelse för länets invånare och att det därför är angeläget att invånarna bättre än vad som då var fallet kan utöva inflytande på förtroendemannastyrelsens sammansättning (prop. 1976/77:19 s. 4). Styrelsen borde enligt föredraganden återspegla de politiska partiernas styrka i länet. Dessa synpunkter ansågs bli bäst tillgodosedda genom att landstingen fick utse

samtliga styrelseledamöter utom ordföranden. Mot bakgrund av dessa uttalanden bör det föreskrivas att landstinget och kommunfullmäktige efter omval i landstingskommunen resp. kommunen skall förrätta nytt val av ledamöter i länsstyrelsens styrelse. En regel motsvarande den som enligt det föregående bör tas in i 3 kap. 5 § kommunallagen bör alltså införas i 43 § länsstyrelseinstruktionen (1971:460, omtryckt 1979:234, ändrad senast 1980:87).

De i denna promemoria behandlade problemen är aktuella även för de kyrkliga kommunernas del. Med hänsyn till att en särskild utredning (Kn 1977:04) har tillkallats för att göra en översyn av lagen (1961:436) om församlingsstyrelse (omtryckt 1976:500, ändrad senast 1980:86) har dock förslag till ändringar på det kyrkokommunala området inte utarbetats. De ändringar i lagen om församlingsstyrelse som kan behövas torde i huvudsak kunna utformas efter förebild av de föreslagna ändringarna i kommunallagen.

De författningsändringar som har föreslagits i det föregående bör träda i kraft den 1 januari 1981. Såvitt känt har det bara beträffande en kommun förordats att omval skall ske till kommunfullmäktige efter 1979 års val. Det synes f. n. inte finnas anledning att införa övergångsbestämmelser som gör det möjligt för denna kommun att välja om ledamöter och suppleanter i styrelsen och övriga nämnder.

Övrigt

Som ovan angetts gäller enligt 15 kap. 8 § vallagen beslut varigenom någon har utsetts till ledamot av landsting eller kommunfullmäktige eller till suppleant även om beslutet överklagas. Någon motsvarande bestämmelse finns inte beträffande den som utsetts till ledamot eller suppleant i styrelsen eller annan kommunal eller landstingskommunal nämnd.

Detta förhållande har aktualiserats genom en dom som meddelats av regeringsrätten den 23 oktober 1979 i mål nr 3881-1977. Omständigheterna i målet var i korthet följande. Kommunstyrelsen i Jokkmokks kommun hade den 16 maj 1977 antagit ett anbud från Jokkmokks lastbilscentral beträffande sopkörning. Över beslutet anförde ett antal personer besvär och åberopade som grund bl. a. att kommunstyrelsens beslut var oriktigt, eftersom länsstyrelsen hade ogiltigförklarat kommunstyrelsens sammansättning. Länsstyrelsen yttrade, såvitt nu är i fråga, att den omständigheten att länsstyrelsen hade bifallit anförda besvär rörande valet av kommunstyrelse inte innebar att kommunstyrelsen under tiden fattat ogiltiga beslut. Med hänsyn härtill och eftersom det inte hade visats att beslutet annars var olagligt i något av de hänseenden som angavs i 76 § i 1953 års kommunallag, lämnade länsstyrelsen besvären utan bifall. Sedan klagandena fullföljt sin talan till regeringsrätten, anförde regeringsrätten i dom den 23 oktober 1979 följande.

I kommunstyrelsens beslut den 16 maj 1977 har deltagit ledamöter och suppleanter som kommunfullmäktige i Jokkmokks kommun valt den 13 december 1976. Detta val har upphävts av regeringsrätten genom dom den 9 november 1978. Vid angivna förhållanden kan kommunstyrelsens beslut icke anses ha tillkommit i laga ordning. Regeringsrätten upphäver därför, med ändring av länsstyrelsens beslut, kommunstyrelsens beslut den 16 maj 1977.

Regeringsrättens dom innebär sålunda att samtliga beslut som kommunstyrelsen fattat fram till den 9 november 1978, alltså under närmare två år, skulle ha upphävts, om de hade överklagats på den grunden att valet av kommunstyrelsen hade överklagats och senare upphävts. Det måste anses vara en allvarlig olägenhet att alla beslut som fattas av en kommunal nämnd i den angivna situationen kan bli upphävda efter kommunalbesvär. En möjlighet att komma till rätta med detta problem skulle kunna vara att för nämndernas del införa en bestämmelse motsvarande den som i 15 kap. 8 § vallagen finns för ledamöter i landsting och kommunfullmäktige. Frågan synes emellertid lämpligen böra prövas av den kommitté, kommunalbesvärskommittén (Kn 1977:05), som har tillkallats för att göra en översyn av kommunalbesvärprocessen m. m.

Förslag till

Lag om ändring i kommunallagen (1977:179);

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 13 §§ och 5 kap. 1 § kommunallagen (1977:179) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum.

Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljs för tre år räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. *Om val till fullmäktige har upphävts och omval har ägt rum, förfaller uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i styrelsen två månader efter det att beslut varigenom länsstyrelsen har fastställt utgången av omvalet har vunnit laga kraft. De nyvalda fullmäktige skall inom denna tid förrätta nytt val av ledamöter och suppleanter för åter-*

Nuvarande lydelse

I Stockholms kommun väljes dock ledamöter och suppleanter årligen för tiden intill nästa val vid första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret.

Om ledamot som har utsetts vid proportionellt val avgår under tjänstgöringstiden, inträder suppleant, enligt den ordning mellan suppleanterna som bestämts vid valet, i ledamotens ställe för återstoden av tjänstgöringstiden. Om annan ledamot avgår, förrättas fyllnadsval för återstoden av tjänstgöringstiden.

3 kap.

13 §¹

Fullmäktige tillsätter nämnder för förvaltning och verkställighet som enligt särskilda författningar ankommer på dessa. För sådana nämnder gäller vad som är föreskrivet i dessa författningar.

För förvaltning och verkställighet i övrigt får fullmäktige tillsätta de nämnder som behövs. Ledamöter och suppleanter i sådan nämnd väljes av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Beträffande sådan nämnd skall vad som är föreskrivet beträffande styrelsen i 2 § andra stycket, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7–12 §§ och, utom i fråga om nämnd i Stockholms kommun, 6 § tillämpas på motsvarande sätt.

Föreslagen lydelse

stoden av tjänstgöringstiden. Vad som sägs i detta stycke gäller inte i fråga om Stockholms kommun.

I Stockholms kommun väljs ledamöter och suppleanter i styrelsen årligen för tiden intill nästa val vid första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret.

För förvaltning och verkställighet i övrigt får fullmäktige tillsätta de nämnder som behövs. Ledamöter och suppleanter i sådan nämnd väljs av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Beträffande sådan nämnd skall vad som är föreskrivet beträffande styrelsen i 2 § andra stycket, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7–12 §§ och, utom i fråga om nämnd i Stockholms kommun, 5 § första stycket andra och tredje meningarna och 6 § tillämpas på motsvarande sätt.

Om vissa lokala organ i kommunerna finns särskilda bestämmelser.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 kap.

1 §

Nyvalda fullmäktige väljer under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera revisorer samt minst lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre följande årens verksamhet. Fullmäktige får därvid välja revisorer och suppleanter för granskning av viss eller vissa nämnders verksamhet. Antalet revisorer, liksom antalet suppleanter, för varje nämnd eller grupp av nämnder skall dock vara minst tre.

Nyvalda fullmäktige väljer under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera revisorer samt minst lika många revisorssuppleanter för granskning av de tre följande årens verksamhet. Fullmäktige får därvid välja revisorer och suppleanter för granskning av viss eller vissa nämnders verksamhet. Antalet revisorer, liksom antalet suppleanter, för varje nämnd eller grupp av nämnder skall dock vara minst tre. *Om val till fullmäktige har upphävts och omval har ägt rum, förfaller uppdragen för revisorerna och suppleanterna två månader efter det att beslut varigenom länsstyrelsen har fastställt utgången av omvalet har vunnit laga kraft. De nyvalda fullmäktige skall inom denna tid förrätta nytt val av revisorer och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden.*

Beträffande valbarhet till revisor eller revisorssuppleant, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse skall bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot i fullmäktige tillämpas på motsvarande sätt. Den som har uppnått aderton års ålder senast på dagen för valet till revisor eller suppleant är dock valbar.

Om revisor som ej har utsetts vid proportionellt val avgår under tjänstgöringstiden får fullmäktige förrätta fyllnadsval för återstoden av denna tid.

Revisor och revisorssuppleant har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

¹ Senaste lydelse 1979:407.

Fullmäktige får besluta att till revisor och revisorssuppleant skall i skälig omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranledes av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund;

Härigenom föreskrivs att 8 § 1 mom. samt 12 och 16 §§ lagen (1957:281) om kommunalförbund¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 § 1 mom.²

Förbundsfullmäktige och suppleanter väljs för tre år, räknat från och med den 1 januari året näst efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige och landstingsledamöter ägt rum.

Val av förbundsfullmäktige och suppleanter förrättas vid första sammanträdet med de nyvalda kommunfullmäktige eller det nyvalda landstinget år då val i hela riket av kommunfullmäktige och landstingsledamöter ägt rum.

Om val till en medlems kommunfullmäktige eller landsting har upphävts och omval har ägt rum, förfaller uppdragen för förbundsfullmäktige och suppleanter två månader efter det att beslut varigenom länsstyrelsen har fastställt utgången av omvalet har vunnit laga kraft. De nyvalda kommunfullmäktige eller det nyvalda landstinget skall inom denna tid förrätta nytt val av förbundsfullmäktige och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden.

¹ Lagen omtryckt 1977:181.

² Senaste lydelse 1979:237.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*12 §³

Där ej annat är särskilt föreskrivet, tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 1–16 §§ kommunallagen (1977:179) på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder, partssammansatta organ m. m.

Där ej annat är särskilt föreskrivet, tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 1–16 §§ kommunallagen (1977:179) på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder, partssammansatta organ m. m.

I fråga om 3 kap. 5 § kommunallagen tillämpas dock endast första stycket första meningen och tredje stycket.

16 §⁴

Bestämmelserna i 4 kap. 1 och 3 §§, 4 § tredje stycket, 5–7 och 9 §§ samt 5 kap. kommunallagen (1977:179) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds ekonomiska förvaltning och revision.

Bestämmelserna i 4 kap. 1 och 3 §§, 4 § tredje stycket, 5–7 och 9 §§ samt 5 kap. kommunallagen (1977:179) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds ekonomiska förvaltning och revision.

I fråga om 5 kap. 1 § första stycket kommunallagen tillämpas dock endast första – tredje meningarna.

Förslag till budget skall göras upp av förbundsstyrelsen. Övriga nämnder skall, inom tid som styrelsen bestämmer, ge in sina särskilda budgetförslag till denna.

Innan förslaget till budget görs upp, skall förbundsstyrelsen samråda med förbundsmedlemmarnas styrelser.

Vid sammanträde med förbundsfullmäktige före utgången av september månad fastställs kommunalförbundets budget.

I nybildat förbund skall val av revisorer och revisorssuppleanter äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde. Valet skall avse granskning av verksamheten under tiden från valet till dess nästa tjänstgöringstid för revisorer och revisorssuppleanter börjar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

³ Senaste lydelse 1979:410.

⁴ Senaste lydelse 1979:237.

**Förslag till
Förordning om ändring i länsstyrelseinstruktionen (1971:460);**

Härigenom föreskrivs att 43 § länsstyrelseinstruktionen¹ (1971:460) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

43 §

Ledamöter och suppleanter väljs för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av *kommunfullmäktige och landsting* har ägt rum.

Ledamöter och suppleanter *i styrelsen* väljs för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av *landstingsledamöter och kommunfullmäktige* har ägt rum. *Om val till landstinget eller till kommunfullmäktige som har valt ledamöter och suppleanter i styrelsen har upphävts och omval har ägt rum, förfaller uppdragen för ledamöterna och suppleanterna två månader efter det att beslut varigenom länsstyrelsen har fastställt utgången av omvalet har vunnit laga kraft. Det nyvalda landstinget eller de nyvalda kommunfullmäktige skall inom denna tid förrätta nytt val av ledamöter och suppleanter för återstoden av tjänstgöringstiden.*

Upphör en ledamot eller suppleant att vara behörig, förfaller hans uppdrag omedelbart.

Avgår en ledamot eller suppleant före tjänstgöringstidens utgång, utses ny ledamot eller suppleant för återstående tid.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1981.

¹ Instruktionen omtryckt 1979:234.

Sammanställning av remissyttranden över departementspromemorian (Ds Kn 1980:3) Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder

Efter remiss har yttranden avgivits av riksskatteverket (RSV), länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens län, utredningen (Kn 1977:04) för översyn av lagen om församlingsstyrelse, kommunalbesvärskommittén (Kn 1977:05), kommunalrättsutredningen (Kn 1977:06) för Stockholm, kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977:07), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Stockholms, Jönköpings, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens läns landstingskommuner samt Stockholms, Linköpings, Eksjö, Växjö, Emmaboda, Malmö, Halmstads, Linköpings, Arvika, Hallsbergs, Vansbro och Hudiksvalls kommuner.

1. Omval av kommunala och landstingskommunala nämnder

Nästan alla remissinstanserna är positiva till eller har inte något att erinra mot förslaget att införa regler som möjliggör att nytt val av kommunala och landstingskommunala nämnder kan ske efter omval av kommunfullmäktige och landsting. Endast en remissinstans är kritisk till förslaget och anser att det är tveksamt om anledning finns att tillskapa särskilda regler för omvalsituationer.

RSV delar uppfattningen i promemorian att det är otillfredsställande att en förändring av majoritetsförhållandena efter omval av den beslutande församlingen i en kommun eller landstingskommun f. n. inte kan få genomslag i styrelsen och övriga nämnder. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att förslagen i promemorian är väl motiverade och kan tillstyrkas i huvudsak. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller att det är en klar olägenhet att resultatet av ett omval inte får direkt genomslag i den politiska sammansättningen av de kommunala och landstingskommunala nämnderna. De redovisade författningsändringarna kommer enligt länsstyrelsen att bringa klarhet i en fråga som i dag är otillfredsställande reglerad. *Länsstyrelsen i Örebro län* menar att de föreslagna ändringarna fyller ett demokratiskt behov som inte tidigare har varit tillgodosett. *Landstingsförbundet* anser att det är angeläget att majoritetsförhållandena i landstinget alltid återspeglas i nämndernas sammansättning. Enligt förbundet bör därför de hinder som föreligger härför undanröjas. *Stockholms kommun* framhåller att förslaget innebär en ytterligare anpassning till de allmänna demokratiska principer som tidigare har kommit till uttryck genom att den s. k. eftersläpningen i styrelsernas och nämndernas sammansättning slopades vid 1969 års kommunallagsändringar. Förslaget innebär enligt kommunen också

Prop. 1981/82:4

en anpassning till det snabbare valgenomslaget som infördes i samband med 1977 års kommunallagstiftning. *Eksjö kommun* framhåller att de i promemorian framförda synpunkterna synes väl genomtänkta och att ett genomförande av förslaget fyller ett icke tidigare tillgodosett behov.

Kommunaldemokratiska kommittén är kritisk till förslaget att införa regler om omval. Kommittén menar att de nuvarande bestämmelserna i kommunallagen tolkningsvis bör förstås så att kommunalfullmäktige efter ett omval inte bara har en befogenhet att förrätta omval av styrelsen och övriga nämnder utan också en skyldighet att göra detta. Som stöd för denna tolkning åberopar kommittén att riksdagen, i samband med 1977 års kommunallagsreform, och ställningstagandet till ett snabbare valgenomslag gav uttryck för det angelägna i att det så långt det är praktiskt möjligt bör finnas ett politiskt samband mellan kommunfullmäktige å ena sidan och styrelsen och övriga nämnder å den andra.

2. Förutsättningarna för omval

Promemrieförslaget att nytt val till styrelsen och övriga nämnder alltid skall ske, även om omvalet av den beslutande församlingen i kommunen eller landstingskommunen inte har medfört någon ändring av sammansättningen, biträds av flertalet av de remissinstanser som har berört frågan. Dessa remissinstanser är *länsstyrelsen i Stockholms län*, *Svenska kommunförbundet*, *Landstingsförbundet*, *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund*, *Stockholms läns landstingskommun* samt *Emmaboda* och *Vansbro kommuner*.

Några remissinstanser är tvacksamma till förslaget att omval alltid skall ske. *RSV och Stockholms kommun* ifrågasätter om inte bestämmelsen bör utformas så att omval av styrelsen och övriga nämnder kan underlåtas när omval av fullmäktige eller landsting inte har medfört någon ändring av mandatfördelningen mellan partierna. Det framhålls av några remissinstanser att omval av styrelsen och övriga nämnder även bör ske när förnyad sammanräkning leder till att mandatfördelningen ändras mellan partierna. Dessa remissinstanser är *RSV*, *länsstyrelserna i Stockholms* och *Jönköpings län* samt *Stockholms kommun*.

3. Tillämpningsområdet

Förslaget i promemorian att styrelsen och övriga kommunala och landstingskommunala nämnder, lokala organ enligt lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna, revisorer och revisorssuppleanter, förbundsfullmäktige i kommunalförbund samt länsstyrelsens styrelse skall omväljas efter omval av den beslutande församlingen har föranlett delade meningar bland remissinstanserna. *RSV*, som tillstyrker förslaget i denna del, påpekar att det inte klart framgår av promemorian om samtliga

förbundsfullmäktige i kommunalförbund skall omväljas efter omval av kommunfullmäktige eller landsting. Om så är fallet ifrågasätter RSV nödvändigheten härav. Det torde vara tillräckligt enligt RSV att omval sker av sådan förbundsfullmäktige som utsetts av "felvalt" kommunfullmäktige eller landsting. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* framför liknande synpunkter. *Svenska kommunförbundet* är av den uppfattningen att ett omval av kommunfullmäktige eller landsting principiellt sett även bör leda till nytt val av ledamöter i statliga eller andra icke kommunala organ till vilka kommunfullmäktige eller landstinget utser ledamöter. Förbundet delar dock den uppfattning som har kommit till uttryck i promemorian att erfarenheter bör vinnas först från det kommunala området innan reglerna görs tillämpliga i större utsträckning på statliga och icke kommunala organ.

Några remissinstanser anser att ytterligare nämnder eller organ bör omfattas av förslaget. En del remissinstanser menar också att alla val som ett "felvalt" fullmäktige eller landsting har förrättat skall göras om. *Landstingsförbundet* samt *Stockholms* och *Gävleborgs läns landstingskommuner* anser att den politiska betydelsen av, i vart fall, vissa av de val som landstingen förrättat inte har beaktats i promemorian. Det gäller i första hand val av ledamöter och suppleanter till länskolnämnd och styrelse för regional stiftelse för skyddat arbete. Enligt dessa remissinstanser får det anses vara nästan lika befogat med nytt val till dessa organ som att nytt val till länsstyrelsens styrelse kommer till stånd efter omval. Det förordas att frågan om att utvidga nyvalsmöjligheten till att omfatta också andra statliga och icke kommunala organ än länsstyrelsens styrelse tas upp till förnyad prövning inom departementet. Ärendets slutliga lösning bör samordnas med ställningstagandet till frågan om ökade möjligheter att välja statliga nämnder proportionellt. Öppnas sådana möjligheter blir intresset starkare av att reglerna om nytt val till nämnderna även kommer att omfatta val till de icke kommunala organen. *Stockholms läns landstingskommun* framhåller dessutom att det måste anses vara självklart att även uppdrag som landstingsråd måste bli föremål för nytt val om landstinget får ny sammansättning efter omval. *Stockholms kommun* menar att också förbundsstyrelsen, övriga nämnder samt revisorer och revisorssuppleanter i kommunalförbund bör omfattas av omvalsreglerna. Kommunen anser att de angelägenheter som handhas av kommunalförbund ibland kan vara av sådant slag att de politiska momenten är av betydelse för handläggningen på flera plan. När det gäller kommunalförbund med sådana uppgifter som t. ex. bostadsförmedling, bostadsbidrag, regionplanering och kollektivtrafik, torde överensstämmelse mellan den politiska sammansättningen i beslutande och verkställande organ vara lika motiverad som inom kommunerna. Det bör därför övervägas om inte bestämmelsen om nytt val till styrelse, nämnder och revisorer bör införas också i fråga om kommunalförbund. Liknande synpunkter framförs av *Emmaboda kommun*.

Kommunaldemokratiska kommittén framhåller att kommittén inte känner

sig helt övertygad av de argument som framförs i promemorian när det gäller begränsningen av nämnder och organ som skall omväljas. Kommittén anser att, om det anses påkallat att reglera omvalsfrågan, alla val som "felvald" fullmäktigeförsamling eller "felvalt" landsting förrättat bör göras om. Även *Växjö kommun* finner att de skäl för begränsningar som anges i promemorian beträffande nämnder och organ som bör omväljas inte kan anses vara bärande. Det torde enligt kommunen vara svårt att ur den praktiska kommunala verksamheten hämta exempel till stöd för uppfattningen att vissa av fullmäktige förrättade val skulle vara mindre politiska än andra. Kommunen förordar därför att samtliga val som har förrättats av fullmäktige skall göras om av det omvalda fullmäktige.

4. Tidpunkten för nytt val till nämnderna

Flertalet av de remissinstanser som har berört frågan om tidpunkten för nytt val till nämnderna tillstyrker promemorieförslaget att sådant val skall förrättas inom två månader efter det att beslut varigenom länsstyrelsen fastställt utgången av omvalet har vunnit laga kraft. Dessa remissinstanser är *länsstyrelserna i Jönköpings, Älvsborgs och Örebro län, Landstingsförbundet, Stockholms läns landsting* samt *Emmaboda och Halmstads kommuner*.

Några remissinstanser är kritiska mot att tvåmånadersfristen föreslås börja löpa först efter det att länsstyrelsens beslut har vunnit laga kraft. *RSV* anser att det inte går att bortse från den möjligheten att även omvalet av den beslutande församlingen överklagas och att ett nytt omval därför måste ske. Med hänsyn till att val av ledamöter och suppleanter till den beslutande församlingen enligt 15 kap. 8 § vallagen gäller utan hinder av att besvär har anförts över valet synes det enligt *RSV* ologiskt att koppla "tvåmånadersregeln" till orden "har vunnit laga kraft". Den beslutande församlingen är behörig enligt bestämmelserna i vallagen att redan efter det att valet har avslutats, dvs. då länsstyrelsen fattat beslut om mandatfördelningen, utse ledamöter och suppleanter i nämnderna. Tidsfristen om två månader bör därför enligt *RSV:s* mening löpa från det att omvalet har avslutats. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anför liknande synpunkter och menar dessutom att bestämmelsen om lagakraftvunnet beslut kan medföra att det åsyftade snabba valgenomslaget går om intet. *Eksjö kommun*, anser att tidsfristen för nominering av nya ledamöter och suppleanter till nämnderna bör vara en månad i stället för två.

5. De särskilda reglerna för Stockholms kommun

Promemorieförslaget att t. v. undanta Stockholms kommun från förslaget till omvalsregler tillstyrks av *RSV, länsstyrelsen i Stockholms län* samt *Stockholms kommun*.

Mera tveksam till förslaget att omvalsreglerna t. v. inte skall gälla för Stockholms kommun är *kommunalrättsutredningen för Stockholm*. Den ettåriga mandattiden i Stockholms kommun utgör enligt utredningen inte något skäl för ett avsteg från det som avses bli tillämpligt i andra kommuner och landstingskommuner. Med hänsyn till att utredningen överväger de särskilda mandattiderna för styrelsen och nämnderna ansluter sig emellertid utredningen till uppfattningen i promemorian att en förändring kan anstå för Stockholms kommuns del. Utredningen påpekar också att om regler för omval av nämnder införs i kommunallagen bör givetvis det viktiga valet av borgarråd göras om. Denna fråga kan också anstå tills utredningen redovisat vissa förslag angående borgarrådsval och val av ordförande i nämnderna. Utredningen förklarar sig härutöver beredd att, om promemorians förslag genomförs, utarbeta förslag till nya regler för Stockholms kommun i här berörda avseenden.

Kommunaldemokratiska kommittén anser att om regler för omval överhuvudtaget införs skall dessa gälla för alla kommuner och landstingskommuner.

6. Lagtekniska frågor

Förslaget i promemorian att reglerna om omval skall inarbetas i kommunallagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *RSV, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Älvsborgs län, Svenska kommunförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Stockholms läns landsting, Gävleborgs läns landsting, samt Linköpings-, Malmö och Halmstads kommuner*.

Kritiska synpunkter på de lagtekniska lösningarna har framförts av några remissinstanser. *Kommunalrättsutredningen för Stockholm* framhåller att utredningen har till uppgift att från kommunallagen avlägsna särbestämmelserna för Stockholms kommun så att lagen inte tyngs därav. Utredningen anser att även reglerna om omval inte bör tas in i kommunallagen utan i en särskild lag. Som skäl härför anger utredningen att omvalsreglerna ytterst sällan kommer att bli tillämpliga. Dessutom finns stadgandena om val och omval till fullmäktige samt bestämmelsen om att ledamöter i fullmäktigeförsamlingarna utövar sina uppdrag även om besvär anförts över valutgången i en särskild lag, nämligen vallagen. Om man ändå väljer att införa reglerna i kommunallagen menar utredningen att de genomgående skall intas som ett sista stycke i de aktuella paragraferna. *Kommunaldemokratiska kommittén* anser det angeläget att kommunallagen får behålla sin ställning som ramlag och utgöra ett slags grundlag för den kommunala självstyrelsen. Sådana regler som nu föreslås kommer bara i ytterst sällsynta undantagsfall att tillämpas. Kommunallagen bör därför enligt kommitténs mening inte belastas med sådana regler. Om en reglering av omvalsfrågorna anses erforderlig medger emellertid kommittén att det är svårt att finna någon

annan plats för en sådan reglering eller annan lagteknik än den som har föreslagits i promemorian. Växjö kommun anser att bestämmelserna om omval bör meddelas i en särskild lag.

Några remissinstanser framför synpunkter av redaktionell art på vissa av författningsförslagen.

RSV anser att orden "De nyvalda fullmäktige skall" bör utbytas mot "Fullmäktige skall" i den föreslagna lydelsen av 3 kap. 5 § kommunallagen. Härigenom undviks enligt RSV eventuella tolkningssvårigheter. Landstingsförbundet ifrågasätter om inte hänvisningen i 2 kap. 9 § första stycket kommunallagen till 4 kap. 4 § och 5 kap. 6 § samma lag nu måste kompletteras med en hänvisning till de paragrafer som berörs av förslagen i promemorian. Stockholms kommun påpekar att den valda lagtekniska konstruktionen inte medger att de föreslagna bestämmelserna om omval kan göras tillämpliga på de specialreglerade nämnderna i Stockholms kommun utan att ändringar görs i specialförfattningarna. Intas bestämmelserna om omval däremot i 3 kap. 5 § tredje stycket kommunallagen i stället för första stycket, uppkommer enligt kommunen inte detta problem. Tredje stycket i nämnda lagrum omfattas nämligen både av hänvisningarna i 3 kap. 13 § kommunallagen och motsvarande hänvisningar i speciallagarna. Kommunen förordar också att viss redaktionell ändring av förslaget till lydelse av 3 kap. 5 § kommunallagen görs.

7. Övriga frågor

Vad som uttalas i promemorian om att kommunalbesvärskommittén (Kn 1977:05) bör pröva de frågeställningar som har aktualiserats med anledning av regeringsrättens dom den 23 oktober 1979 har berörts av några remissinstanser. Svenska kommunförbundet har en annan uppfattning än den som kommer till uttryck i promemorian. Förbundet anser att de genom rättsfallet uppkomna frågorna har ett visst samband med omvalsfrågorna, och förordar därför en lösning av frågeställningarna i ett sammanhang. Frågan om en lagregel som klargör att nämnd är behörig att fatta beslut även om beslutet överklagas är enligt förbundet också av praktisk betydelse. Enligt gällande ordning kan t. ex. en kommunstyrelsens verksamhet lamslås under den tid besvär över valet av ledamöter och suppleanter i styrelsen prövas. Liknande synpunkter framförs av Stockholms läns landstingskommun. Kommunalbesvärskommittén har i sitt yttrande meddelat att kommittén har för avsikt att ta upp frågeställningarna beträffande omval och besvärspövning till behandling i sitt slutliga arbete.

